



KISHUTA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017.

TISZTELT KISHUTAIAK!

TISZTELT ÉRDEKLŐDŐK ÉS ÉPÍTKEZŐK!

*„Magyarország Északkelet csücskén
Itt terül el békésen és büszkén
Sok híres nagy ember lakóhelye
Szülőházánk a szép Zemplén Megye
Ez az ország egyik legszebb része
Még most sem fakult meg régi fénye
Pedig már nagyon sok vihart megélt
Ám túlélte s múltjával megbékélt.”*

(Niczky Géza – dalszöveg)

Egy település rengeteg szépséget, építészeti stílust és nem utolsósorban a korok szellemét is magában hordozza. Nehéz megfogalmazni és mondatokba „zárni” és átadni mindazt, ami Községünk arculatát különlegessé teszi. Hosszú évszázadok alakították a tájat, környezetünket, ami most körülvesz bennünket. A nagy gondolatokat tettek követték, amelybe megingathatatlan hit is beleszötte hálóját, ahogy családok telepedtek le településünkön, és szilárd alapokra építették házaikat.

Az itt élők mélyről fakadó hagyománytisztelete, és az ebből fakadó vágyuk a fejlődésre formálta és formálja napjainkban Községünket.

A településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény végrehajtásának segítésére és szakmai támogatására lett a Településképi Arculati Kézikönyv megalapozva. A Kézikönyv és az erre alapuló településképi rendelet segít abban, hogy a településen élő emberek, jobban vigyázzanak a helyi értékekre és megismerjék az ősatyák életét. Ez a hely, biztos pont mindenki számára. Otthon, ahol jó élni, dolgozni, tanulni, pihenni ahová mindig jó haza térni. Környezetünk általunk, velünk együtt él, formálódik, fejlődik. Ezért fektetünk nagy hangsúlyt az épített és természeti értékek megőrzésével összhangban álló tudatos és ütemezett fejlesztésekre.

A képekkel gazdagított kézikönyv a település bemutatásával, értékeink megismertetésével segítséget nyújt olvasóinak új otthonuk megteremtéséhez, sajátos környezetük kialakításához. Széles skálában mutat példákat a lakóházak, udvarok, előkertek megtervezéséhez. Segítséget nyújt egy olyan megjelenés kialakításához, mely illeszkedik a környezethez, és egységet biztosít az összhangban. Az eltérő stílusú településrészek közötti építészeti egyensúlyt hivatott megteremteni. Ám, mindezek felül, legfontosabb feladata az iránymutatás. Iránymutatás a közös otthon, a közös innovatív jövő kialakításához, melyet a közösségért építünk.

KISHUTA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017.



Kurtos Sándor
polgármester

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	2
2. Kishuta bemutatása, <i>általános</i> településkép, településkarakter	5
3. Örökségünk a településkép szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők	12
4. Településképi szempontból meghatározó területek Kishután <i>eltérő</i> karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával Történeti településrész Gazdasági terület Beépítésre nem szánt terület	17
5. Ajánlások a településkép minőségének formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató: Telepítés Terepalakítás Magasság Tetőhajlásszög Tetőforma Szín Tornácok Ajtók, ablakok Homlokzatképzés, anyaghasználat Részletek Kerítések, térfalak Kertek közterületek településképi útmutatója Utcák Közterek, közparkok, közkertek	26
6. Jó példák: épületek, építészeti részletek épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása	41
7. Jó példák: sajátos építményfajták sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések	45

BEVEZETÉS

„Mert a legnagyobb örökség, amit adni lehet az utódnak, az otthon. Egy ház, akármilyen ház. De amelyiknek falát aggodás, szeretet, gondoskodás s a jövődők bizakodó hite emelte föl. És fák. Amiket nem azért ültetett valaki, hogy hasznukat lássa. Nem is azért, hogy önmagát mulattassa velük. Hanem azért, mert szépségre és jövőre gondolt, békességre gondolt és a lelke tele volt derűvel. És ültette, egyszerűen azért, mert szerette a fát és a fákon keresztül akarta elmondani mindazt, ami az otthonban kapcsolatban felgyűlt benne s amiket szavakba önteni nem tudott.”

Wass Albert



Az építészetet szokás megfagyott zeneként emlegetni. És valóban nagyon sok hasonlóságot találhatunk egy zenemű és az építészet között.

Az építészet sokszínűségét adja a változatos utcák, terek, épületek sokasága, mint egy zenekarban a sokféle hangszer: vonósok, fúvósok, ütős hangszerek. Ugyanakkor, ha ezek egymásra tekintet nélkül zenélnék, lehet külön-külön még szép dallam is, amit játszanak, az összkép hamis.

Ugyanígy a házak is lehetnek eltérőek egymástól, más rendeltetésűek, de ha nincsenek tekintettel egymásra, zavaros, élehetetlen környezetet alakítanak ki.

A kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit.

Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább.

Mindeközben rálátást kapjon, mind a település, mind a múlt-jelen-jövő építészeti értékeire.





Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása.

Az unalomig másolt, giccses, sokszor import klónok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése.

A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik.

Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építőtője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

Egy ház elválaszthatatlan kapcsolatban van környezetével, szomszédaival, településével. Valódi gyümölcse pedig csak annak a kapcsolatnak van, ahol a felek egymást megismerik, szeretik és békében élnek egymással. Igaz ez az emberi kapcsolatokról a zenén át egészen épített környezetünkig.

KISHUTA BEMUTATÁSA

általános településkép, településkarakter

Zempléni-hegység

A terület Borsod-Abaúj-Zemplén megye észak-keleti részén helyezkedik el. Földrajzilag a Központi Zemplén, Abaúj-hegyalja, Szerencsi-dombság, Hegyalja, Hegyközi-dombság és a Vitányi rögök kistájak alkotják. A terület határai ÉK-en Sátoraljaújhelytől a 37-es főközlekedési útvonal a Legyesbénye Lúci-legelőt határoló alsóbbrendű aszfaltozott útig, amely a határt képezi Legyesbénye községig. Innen folytatólagosan a Legyesbényét Megyaszóval összekötő út a Kaptár-tanya leágazásig. A Kaptár, Ingvár, Nagy-répás dombok határai, ahol a mezőgazdasági területekkel találkozunk, a mesterségesen kialakított halastóig. A további határt a tő természetes szegélye adja az ún. Borjú-völgyi útig, majd be Monokig. A Monokot Goloppal összekötő úttal folytatódik a Szerencs Hidasnémetit összekötő vasút vonalig. A továbbiakban egészen Zsujta vasútállomásig a vasútvonal tekinthető határnak a nyugati oldalon. Zsujta vasútállástól a Gönc Felső-Kéked útvonal, a határig pedig a faluból kivezető földút. A terület határát az országhatár képezi.

Földhasználat

A terület jelentős része erdővel borított, ahol a fahasználati és állománynevelési módok minden típusával találkozhatunk. Sajnos a korosztályi viszonyok alakulása nem a legkedvezőbb képet mutatja. Hegyalja és a hegység nyugati peremén intenzív és extenzív szőlő és gyümölcscsülvények találhatók valamint és szántóföldi növénytermesztés a meghatározó. Ezen területek vetésszerkezete hasonló az országos átlaghoz. A hegyek közé ékelődő völgyekben is hasonló a gazdálkodás jellege, de nagyobb a legelőterületek aránya. A hegyvidéken a nagyobb medencékben valamint a heglábakon található legelők nem hasznosítottak, vagy az a néhány amit legeltetnek alul hasznosított. A kaszálók jelentős részét nem használják. Az így felszabadult területeken jelentős erdősítéseket hajtanak végre a tulajdonosok. Ezek a folyamatok nem kedveznek az itt található növénytakarsulásoknak.





Természeti értékei

Növényzetének változatosságát a Pannóniai és a Kárpáti flóratartományok találkozása eredményezi sok védett és fokozottan védett fajjal. E társulásokhoz kapcsolódik sok ritka gerinctelen faj is.

A hegyvidéken az alpesi göte és foltos szalamandra jelentős populációval képviselteti magát. A hüllők közül a keresztes viperát érdemes kiemelni.

Madarak tekintetében kiemelkedő terület a Zemplén, hisz a fokozottan védett és védett fajok száma és egyedszáma hegyvidéki területek közül egyedüli az országban.

A 3-as és a 37-es főutat Hidasnémeti és Sátoraljaújhely között, a szlovák határ közelében a 3708-as számú útról leágazó 37125-as bekötőúton érhető el a település. Kishutáról lehet eljutni Kőkapura is.

KISHUTA közigazgatási területe 517,8146 ha

Külterülete 482,0975 ha.

Ebből belterület 35,7171 ha

Erdő terület 364,8709 ha

Az OTR elvárása szerint a külterületből 308 ha erdőnek kell hosszútávon részesedni, ami biztosítható is.

- BAZ megye területrendezési terve a települést a ZTK védelmi célú övezetébe sorolja be, melynek előírásai összhangban vannak az Országos Területrendezési Tervvel.

KISHUTA település a Zempléni Tájvédelmi Körzet, mint kiemelt térség része. Külterületének jelentős része a ZTK Területrendezési Terve alapján a Védelmi célú övezetbe tartozik.

A történeti múlt, mint a stratégia alkotás kiinduló eleme

Kishuta község Borsod-Abaúj-Zemplén megye északkeleti részében található. Jól megközelíthető, szomszédaival másodrendű főútvonalak kötik össze. A Tokaj-Zempléni-hegyvidék Központi-Zemplén kistáján fekszik, erősen tagolt, alacsony középhegységben. A vulkáni kőzet málladékain, illetve a harmadidőszaki üledékekből álló vörösgyagon, agyagbemosódásos barna erdőtalajok alakultak ki. Talaj- és rétegvízben szegény terület, vízhiányán csupán a közeli patak enyhít. Éghajlata hűvös, mérsékeltedre nedves. Természetes növényzete a pannóniai flóratartománynak megfelelő. Erdeiben uralkodó a szubmontán bükkös. Természeti adottságai az erdő- és vadgazdálkodásnak kedveznek. Üdülési potenciálja – a környező településekéhez hasonlóan – országos jelentőségű.

A községet 1905 előtt Hutaként ismerték. A XVIII. század végén alapították az Abaúj és Zemplén vármegye határán lévő nagy erdők irtványain. Üveghuta körül keletkezett, első lakosai a huta tót munkásai közül kerültek ki. A huta létesítése herceg Bretzenheim nevéhez fűződik. Összeírásokban először 1828-ban szerepel. 1851-ben Ő-, Új- és Középhuta adatai együttesen jelennek meg, mindhárom település – egyben a három üveghuta – herceg Bretzenheim tulajdonában volt. A XIX. század második felére teljesen „eltótosodó” község nemzetiségi összetétele a XX. század első felére átalakult, az 1920-as években már a 345 lakosból 325 magyar anyanyelvű volt. Ekkoriban 1 római katolikus népiskola és 1 római katolikus általános továbbképző biztosította a gyermekek nevelését. Ebben az időben a lakosság már döntően mezőgazdasági termeléssel foglalkozott.

Kishutára és környéke különlegesen szép vidék. Magasan a falu felé tornyosulnak a hegyek, ezért bármely irányba tekintünk gyönyörű zöld vagy az évszaknak megfelelően havas tájat láthatunk. Kishután keresztül csörgedezik a Kemence patak, de több kisebb ér és forrás is van, amelyeknek a térképen nem láthatók. A falucskában megtalálhatjuk még az igazi régi stílusú parasztházakat, amelyek kellemes, otthonos hangulatot adnak a településnek. Szállás; mindig akad kiadó szoba a faluban és nagyon kedvesek a helyiek, mindenkit szívesen fogadnak. De Kishután van egy fogadó is ha esetleg nem felel meg valaki ízlésének a házi vendégszeretet ez pedig a Jager panzió. A környező erdősségek védett területek, mert igazán bővelkedik nagyvadakban ez a környék.





A Hegyköz népi építésze

A magyarországi népi építészet a feudális rend megszilárdulása után kezdett kiformálódni, ettől kezdve jöttek létre a sajátos település- és épületelemek. A Hegyközben a települések zömét zárt falvak teszik ki, melyek között a legtöbb utcás, szalagtelkes település. Legegyszerűbb változata az útifalu, amely egyetlen utcából és a rá merőlegesen elhelyezkedő telkek sorából áll. Ez a jellegzetesség Pálházán is megfigyelhető.

A településeken belül a XIV. században a földesúri gazdaságok szétesésével párhuzamosan létrejött a jobbágyi telekszerkezet, amely évszázadokra meghatározta a magyar településrendszer alapjait. A népi építészet táji jellegzetességeinek nyomai már a XIV-XVI. században feltűntek, de csak a XVIII. században öltöttek határozottabb formát. Ebben a korszakban alakultak ki a népi építészetben azok a sajátosságok, amelyek maradványait helyenként még napjainkban is megfigyelhetjük.

A település és a paraszti gazdaság legfontosabb eleme a telek volt. A jobbágyi kisgazdaságok alapját a változó nagyságú, mintegy 10-16 hold területű telek alkotta. Ez magában foglalta a falubeli házat a hozzá tartozó gazdasági épületekkel, az egyéni használatban lévő szántót és rétet, valamint a falu oszthatatlan birtokához tartozó legelőt, erdőt és vizet. A telek központi része a lakóház és a gazdasági épületeket magába foglaló udvar.

A Hegyköz építészeti szempontból – a mai Magyarország északi területeivel – az Északi házterület csoportjába tartozik. A lakó és gazdasági épületek, valamint a telek jellemzői hosszú fejlődés eredményeként jöttek létre. A lakosság igényeinek, technikai fejlettségének változása a következő fejlődési szakaszokat eredményezte.

A Hegyközben az egyhelyiséges ház több osztatúvá válása során az egyhelyiséges kemencés ház mellé elkülönült épületet emeltek, amely fűtés nélküli kamra, hálókamra volt. A kettő később összeépült, így több helyiséges ház jött létre. Az így kialakult lakóépületnek szintén megfigyelhetők a táji jellegzetességeket tükröző elemei.

A lakóházak jellemzője az általában szimmetrikus felépítés, ritkábban a félrecsúszott tetőszerkezet, amely a tornác megjelenésének eredménye. Az ilyen épületeknél a homlokzati falon gyakran pincelejárat található. A lakóház építéséhez felhasznált alapanyagok közül egyeduralkodó a vályog és a kő. A tető általában ágasos-szelemenés (oromgerendás), északi hatásra ritkán szarufás szerkezetű, gerince mindig az utcára merőleges, hajlásszöge 45o-nál kisebb. A tetőforma kontyolt, felső csúcsán gyakran jellegzetes háromszög alakú füstnyílással. A tetőt kettős, hármaskévébe kötött zsuppal fedték, melyet gyakran lépcsősen raktak fel (pl. Pusztafalu, Füzérkajata). A lakóházak általában kettős (pl. Füzérkajata), vagy három (pl. Pusztafalu) helyiségből álltak, amelyeken kisméretű ablaknyílásokat találunk. A ház bejárata a kamrába, illetve pitvarba nyílt, innen lehetett belépni a többé-kevésbé füstmentesített szobába, amely a konyha funkcióit is ellátta. A pitvar csak a legutóbbi időkben vált konyhává, feldolgozótérre, korábban csak tároló és közlekedő funkciója volt, emellett jellemző, hogy semmilyen tüzelőberendezés nincs benne. A kamra érdekessége, hogy tároló funkciója csak a XVIII. században alakult ki, előtte lakásként, alvásra használták.

A hegyközi népi építészet jellegzetes eleme a házban épített kabola. Ez a kemence szája elől a füstöt a padlásra illetve pitvarra vezette. Sajátos felépítése nem mutat sem erdélyi, sem felvidéki vonásokat, így valószínűsíthető, hogy itt alakult ki. A paraszti életforma fontos kellékei voltak a gazdasági építmények, amelyek a földművelés és állattartás munkafázisaihoz kapcsolódtak. A telek elmaradhatatlan tartozéka volt az istálló, melyet a lakóházzal egy tető alá, vagy attól függetlenül építettek fel. Belső berendezéséhez tartoztak a jászlak, a saráglya és a deszkákkal elkerített szénatartó. Szinte minden udvarban megtalálható volt a fából ácsolt hidas (disznóól). Sok helyen a tyúkólt a disznóól fölé építették.

A parasztudvarok legnagyobb építménye a csűr. Középen gabonát csépeltek benne, két szélén a kévékben lévő termést, vagy a gabonás hombárokat és a mezőgazdasági eszközöket tárolták. A csűröket a Hegyközben gerendákból ácsolták. Ezek mellett a gazdasági épületek igen sok változata tartozott az udvarhoz, ilyenek lehettek a méhesek, pincék, kutak, vermek, pálinkafőző kunyhók.



A különböző karakterű településrészekben más és más építészet jelenik meg, valamint az eltérő karakterű épületek egymás mellett békésen megfér egymás mellett. Természetesen a településen vannak olyan házak, amelyek nem illenek bele a településképbe. Ezek az épületek akkor születnek, amikor építtetőjük a kialakult környezettől mindenképpen mást szeretnének. Előfordul, hogy a sokszor túlgondolt, alapvető geometriai formáktól különböző, szokványostól eltérő szín- és anyaghasználat mellett a kertek előtt elhelyezve a helyiek felnézve vagy éppen fejcsóválva tekintenek egy-egy épületre.

Községünk lakóinak száma meghaladja a 295 főt, és további emelkedő tendenciát mutat. A település tiszta, rendezett, gondozott, az infrastruktúra teljes körű. Kishután a Kossuth Lajos utca tekinthető a település főutcájának. Ebből az utcából nyílnak a hosszúka telkek, melyeken az épületek oldalhatáron álló, a telekhatárral egyvonalban induló lakóépületek találhatók.

A következőkben bemutatunk egy válogatást azon épületekről, melyek sajátos értéküknél fogva már hosszabb ideje Kishuta identitását erősítik. A település egyes részeire vonatkozó építészeti előírások szem előtt tartásával elérhető, hogy az új építésű házak ne idegenként, hanem ismerősként jelenjenek meg a többi ház között, melyek teljes mértékben elősegítsék a Község karakterének megőrzését, és továbbformálják. Az utóbbi években épült sikeres példák illusztrálják azokat a megoldásokat, amelyek segítik az előbbieken megfogalmazott megvalósításokat.

Községháza

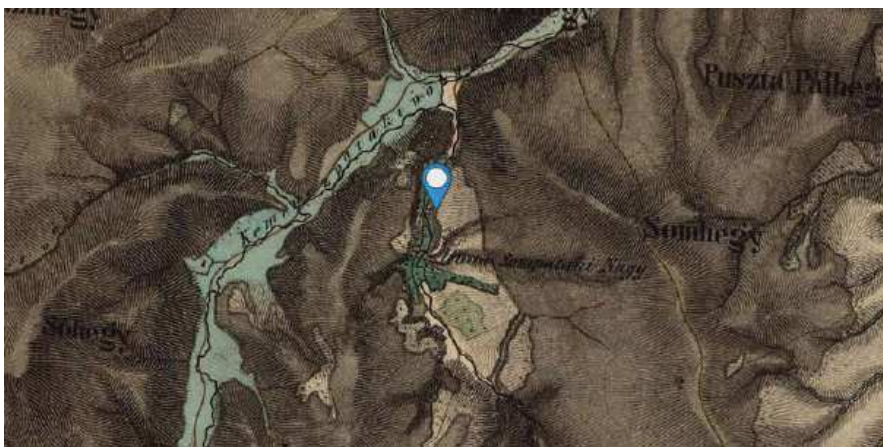




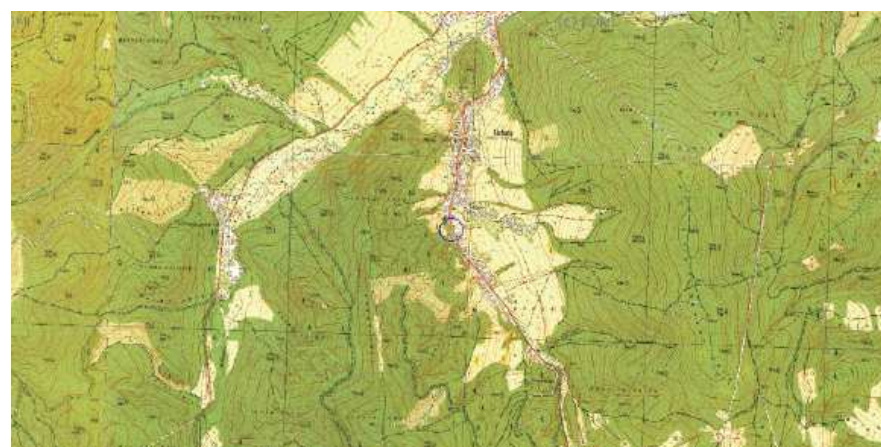
**Az első katonai felmérés
(1763 - 1787)**



**A harmadik katonai felmérés
(1869 - 1887)**



**A második katonai felmérés
(1806 - 1869)**



**Katonai felmérés
(1984)**

A természeti és társadalmi törvényszerűségek hatására alakult ki Kishuta településszerkezete, a természetföldrajzi viszonyokon alapulva jött létre, melyek változásai hosszabb időt öltenek fel. A természeti tényezők: domborzat, vízrendszerek, szél, napfény, csapadék stb. közül az első kettő befolyásolja legerőteljesebben a települések szerkezetét. Mai jellege szerint Kishuta halmazfalu. A szalagtelkeken külön-külön álló épületek ritkábban soros, gyakrabban kétsoros rendben csatlakoznak egymáshoz. Parasztudvaraira a tagolt épületelrendezés volt a jellemző.



ÖRÖKSÉGÜNK

a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

Kishuta Község helyi védett, vagy helyi védelemre javasolt építményei

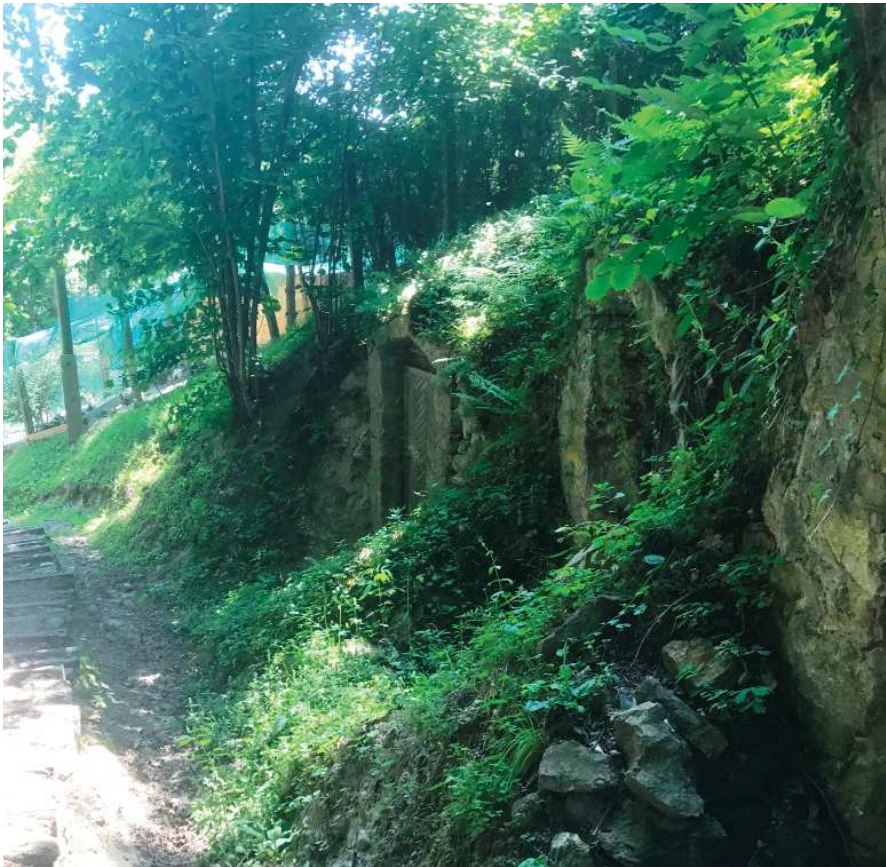
1. Római katolikus Egyház: Szűz Mária neve templom





2. Pincesor

A község határában pincesor is található. Az emeletes pincesorok a népi építészet kuriózumai; egyedülállóságukat mi sem támasztja alá jobban, hogy kultúrtáj kategóriában világörökségi címet kaptak. A pincék sziklába vájtak, jellegzetes kőből épült, háromszög alakú bejáratokról már messziről felismerhetők.



Népi építészet - lakóházak

Legfontosabb és alapvető részét ennek az építészetnek a lakóházak képezték. Jellemzően az utcához legközelebb a hosszú ház állt, előtte előkert. Ház végében tehén- és ló-istálló. Ezek után következtek az ólak, színek, féleresztes építmények. „Az udvaron hátul, párhuzamosan az utcával állt a csűr. A házzal szemben ásták meg a kutat, mely mellé itatóvályút is tettek. Esetleg nyári konyha és más kisebb melléképületek álltak még a telek házzal szembeni oldalán. Vidékünkre különösen jellemzőek a sajátos építkezési anyagok. A természetföldrajzi viszonyok alapvetően meghatározzák az elérhető és könnyen felhasználható építőanyagok körét. A föld, illetve a sár, a fa (a vesszőtől a gerendáig minden formájában), a nád, a gyékény, a sás és a kő volt ilyen természet adta építőanyag. A vakoláshoz, a falba kötőanyagnak és a tapasztáshoz szükséges sár eleve adott volt minden faluban. A folyók, vízjárta helyek galériaerdői a 19. századig biztosították az épületfa-szükségletet is. A könnyen hozzáférhető tölgyesek kiirtásával, illetve a földesúri erdőgazdálkodás emelte korlátok miatt később a Hegyközből szerezték be az épületfát. A Helmei-magaslatok, a Tarbucka és Imreg környékén vulkáni eredetű, kitűnő palás, andezit és riolit kőzetekből képződött építőkövet találhatók. A 20. század húszas éveiben, pl. egy kenyérért egy egész szekér követ lehetett kapni.



Kishuta, Kossuth Lajos utca 72. szám, 150 hrsz.





Kishuta, Kossuth Lajos utca 34. szám, 181 hrsz.

Az örökséget és a hagyományt gyakran összekeverjük. Meg kell tudnunk különböztetni az anyagságában megfogható örökséget a hagyomány eszmei-szellemi tartományától, még akkor is, ha szorosan összetartoznak. *A hagyomány az örökség lelke.* Nélküle az örökség pusztán tárgy vagy természeti jelenség. A hagyomány az „ige” az értékesíthető anyagban, szakrális értéke van. A hagyomány egyúttal szellemi-technológiai készség, és elődeinktől maradt ránk. A fenntartó közösség számára soha nem maradiság, éretlen ragaszkodás a múlthoz, a meghaladotthoz, hanem az a belső képesség, amely biztosíték a túlélésre, a fejlődésre, a keretek között tartott újításra, és mégis a korlátlan szabadságra. A kereteket a föld, a falu, a létezés alapját jelentő munka, a mezőgazdálkodás jelenti. A falut erős környezeti, vagy éppen az emberiség által okozott csapások mindenekelőtt a hagyományok elvesztésével jártak. A mai építészetben sokszor a töredékét láthatjuk meg annak a páratlan csodának, ami egykoron úgy tündökölt.

Ebből következett az örökség ócskasággá nyilvánítása, az irányított lealázással, felejtéssel. Ezért a vidéki örökségvédelem nem nélkülözheti a hagyományok felderítését és megőrzését, ha kell, újra tanulását. Ez ugyanolyan feltétel, mint a műemlékvédelemben a megelőző tudományos kutatás.



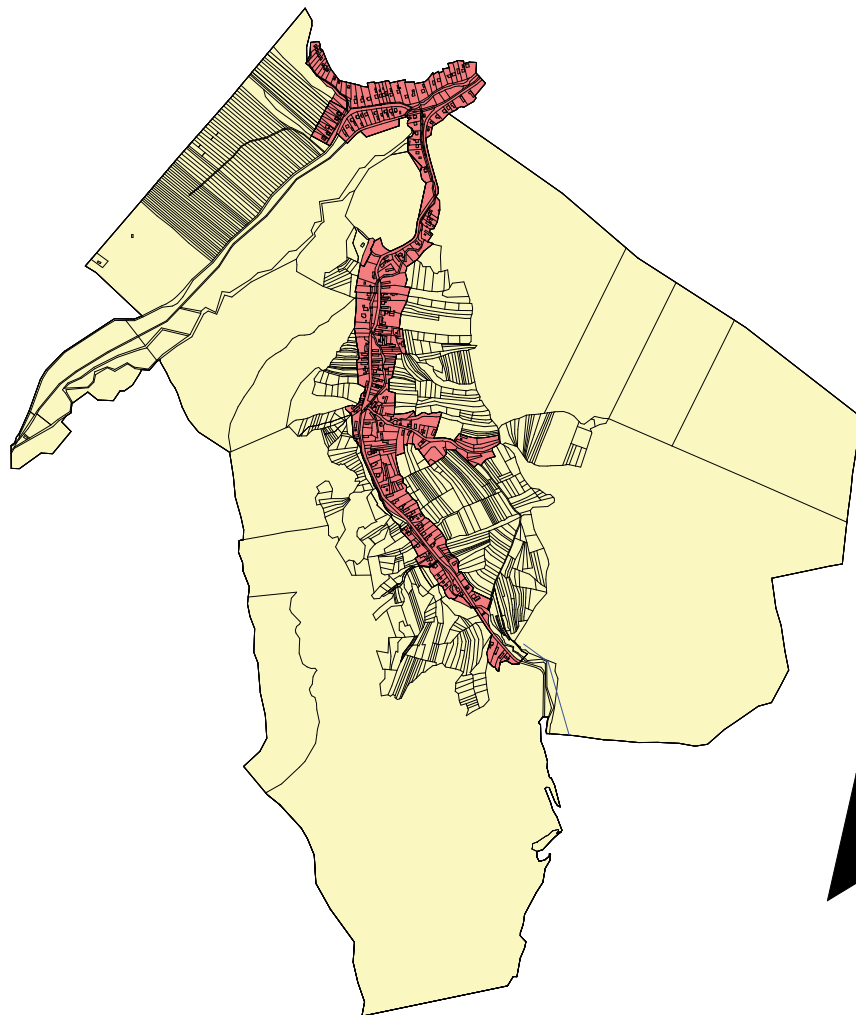
Kishuta, Kossuth Lajos utca 32. szám, 182 hrsz.



Kishuta, Kossuth Lajos utca 49. szám, 311 hrsz.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

eltérő karakterű területek lehatárolása, a településképi, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával



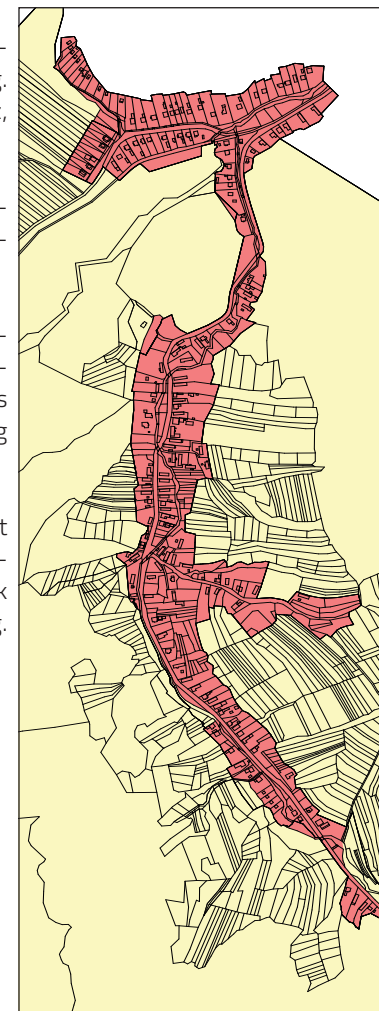
Kishuta településképi arculatának vizsgálatakor három eltérő karakterű településrészt határoztunk meg. A település lakóövezete a történeti településrész, amely egyben a falu központja is.

A második kategóriába a beépítésre nem szánt területek kerültek, míg a harmadik a vízgazdálkodási területek.

A település jellemzően utifalu, vagy halmazos településszerkezetűek voltak. A kiszélesedett utca két oldalán szalagtelkek álltak. A halmazos települések közös alapvető jellemzője, hogy a halmazosodás idején még hiányzott az utca.

Ez a telkek olyan csoportosulása volt ahol nem volt előre tervezett utca. A térbeli, elrendeződést a terepviszonyok, a belvízrendszer, a klíma, az építőanyagok továbbá a központi funkciók telepítése határozta meg.

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ
BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET



TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

Borsod-Abaúj-Zemplén megye az 1950-es megyerendezéskor jött létre Borsod-Gömör, Abaúj és Zemplén megye egyesítésével és a határok néhány község átcsatolását jelentő kismértékű kiigazításával. A mai megye a történelmi Borsod, Abaúj-Torna, Zemplén és Gömör, továbbá Heves és Szabolcs vármegye területén található.

Kishuta mai formájában is az utifalu jellemzőit mutatja. A Pálháza és Mikóháza közötti útszakaszon található bekötő úton haladva, Vágáshuta előtti település Kishuta. A szalagtelkek ma is őrzik a történelmi telekszerkezetet. Kishuta településszerkezete a középkor óta szinte semmit nem változott. Kishuta mostani formájában orsós utcájú faluvá nőtt ki magát. Ez azt jelenti, hogy a település szalagtelkei egy térszerűen kiszélesedő utcát fognak közre. A két sorban fekvő telkek csak a lakóház helyét, a gazdasági udvart és az esetleges kertet foglalják magukba. A település növekedésével új utcák nyílhattak, de a régi orsós utca továbbra is a település központja maradt. A szántók elkülönülnek a belsőtől. Az utcák beépítettségére általában az előkertes elrendezés a jellemző. Szalagtelkei soros, elvétve kétsoros beépítésűek. A 19-20. századi telekhasználat szerint a telkek belső kerítéssel két részre osztott, udvarból és nagyudvarból álló portáin tagolt épületelrendezés figyelhető meg. Ekkor lakóházai előbb rakott és vert földfallal, majd vályogból készültek, a tapasztott faluk fehérre volt meszelve. Az oromfalas, nyeregtetős, szarufás szerkezetű, náddal (ritkábban szalmával, újabban cseréppel) fedett. Régi lakóépületei háromosztatúak. A házai ritka kivételtől eltekintve egyablakosak, oromfalasak voltak. Az oromfalak deszkáztak, elvétve sövényfalasak, a szerényebbeknél a kukorica-, vagy napraforgószálból készültek.

Több hasonló épület a településkép egységességét eredményezi, melyhez alapvető követelmény az épületek homlokzatképzésének, a színezésének, az anyaghasználatának, az illeszkedésének a gondos megválasztása. Továbbá a nyílászárókra és tetőfedésekre, tetőformákra is gondosan ügyeljünk. A tetőgerinc kialakításánál a meglévő épületekhez, utcaképhez kell igazodnia. Utcával párhuzamos gerincű épületet a környezet figyelembevételével, az utcakép kialakult állapotának megsértése nélkül lehetséges. Keresztbe forduló belső épületszárnyat csak kellően széles telek esetén érdemes alkalmazni, ott is megfontolással: ne vágja ketté a kertet első és hátsó kertre.



A mai településkép már kiterjedtebb Kishután. Falusias arcúatra jellemző karak-
terek jelennek meg, ennek megfelelően széles közterületek és utcaképek jellem-
zőek. A gazdálkodásra alkalmas, nagyterjedésű telkeken belül az épületek főleg
előkerttel rendelkeznek és zömében oldalhatáron állnak fésűs beépítéssel. A há-
zak többsége a '60-as, '70-es években épült sátoztetős épület, azonban néhány
parasztházat fellelhetünk a korábbi időkől.

Itt középületi szolgáltató funkciójú épületek esetén az utcával párhuzamos nye-
regtető általában kedvezőbb beépítést tesz lehetővé. Ettől eltérni csak nem
túl szélestelek esetén indokolt. A településrészen a lakóépületek is változó
épületelhelyezést és telepítést igényelhetnek. Teljes egységet nem lehet elvárni.
Gondolni kell még a fő (lakó) funkciót kiegészítő épületek elhelyezésére is.

Fontos, hogy ezek a településképbbe ne jelenjenek meg közvetlenül, alapvetően a
főépület mögé, annak szerves folytatásaként valósuljanak meg. Ez egyben kedve-
ző telekhasználatot is biztosít. A telek főépülete mellett a kerítés az, mely látvá-
nyában is utcakép formázó. Az utcai kerítésnél érdemes a környezet szép példáit
elemezni, formai szerkezeti megoldásait újragondolva szép, illeszkedő kerítést
építeni. A teljesen tömör utcai kerítés kerülendő. A nyitottabb, részben átlátható
kerítés átengedi a tekintetet és a napfényt, látni hagyja a főépületet is. Növény-
telepítések során nem invazív, őshonos fajok telepítését javasoljuk. A településen
jellemző az áttört kerítés, így a teljesen tömör utcahatárolást kerülni kell.

**A történeti településrészt településkép szempontjából meghatározó terület-
ként javasolt kezelni.**

FŐBB ILLESZKEDÉSI SZEMPONTOK:

- az új épület tervezés során a szomszédos épületek figyelembevétele mellett szükséges a magasság, tetőforma és tetőhajlásszög megválasztása
- kedvező utcaképet segítse a homlokzat kialakítása
- az épület rendeltetését tükrözze a homlokzat építészeti megoldásai
- az építészeti örökség közvetlen másolását kerüljük el
- a modern és hagyományos formák közötti egyensúlyra kell törekedni
- hagyományos részletformák a modern épületeknél alkalmazhatók

Községháza



BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

A település közigazgatási területe építési szempontból két részre tagolódik, beépítésre szánt területekre és beépítésre nem szánt területekre. A település közigazgatási területének beépítésre nem szánt területei közé tartoznak a közlekedési-, közmű elhelyezési területek, a zöldterületek (közparkok), erdőterületek (védelmi erdők, gazdasági erdők, egészségügyi, szociális, turisztikai erdők), mezőgazdasági területek, (kertes mezőgazdasági területek, általános mezőgazdasági területek), és a vízgazdálkodással összefüggő területek.

A beépítésre nem szánt területeken kialakult tájhasználat szervesen kapcsolódik a település történetéhez, közrejátszik a helyiek identitásának kialakulásában és erősítésében.



Az e területeken kialakult tájhasználat szervesen kapcsolódik a település történetéhez, közrejátszik a helyiek identitásának kialakulásában és erősítésében. A külterület kicsivel több, mint a tized részét foglalják el a gyeplő területek, mely területek egy része kiemelt jelentőségű tájvédelmi továbbá a különleges természet megőrzési területhez – mint láprétek, mocsárrétek, sárrétek, kaszálórétek, – tartozik. A külterületi földek egy része, gyümölcsös, ill. szántó művelésű. Az erdőterületek mérete meghatározható.

A KÜLTERÜLET TERÜLETFELHASZNÁLÁSI ELEMEI KISHUTA TELEPÜLÉSEN

Rétek, legelők: A gyepes területek erősen megfogyatkoztak az utóbbi száz évben. A nyílt társulások közül a homokpuszta rétek jellemzőek. A mélyedésekben gyakoriak a vízállásos, nedves rétek, mocsárrétek. A rétek és a legelőként hasznosított gyepterületek együttesen a külterületnek 12 – 13 %-át teszik ki.

Erdők: Erdőtársulásait jelentős mértékben: tölgy és lucfenyő ültetvények jellemzik. Az erdők a település kb. 23 – 24 %-át borítják.

A tájvédelmi területeket településképp szempontjából meghatározó területként javasolt kezelni.



ZEMPLÉNI TÁJVÉDELMI KÖRZET

A Zempléni Tájvédelmi Körzet területe 26 496 hektár, ebből fokozottan védett 2 395 hektár. A Tájvédelmi körzet az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága alá tartozik. A tájvédelmi körzet a Zempléni-hegység Makkoshotyka - Boldogkő-váralja vonaltól északra eső területeinek két központi részét foglalja magába.

A vulkanikus eredetű Zempléni-hegység kisebb-nagyobb kúppá szelídült tűzhányók, keskeny völgyek, és üledékes kőzetek által fedett, alacsonyabb dombhátak változatos vidéke. A tájvédelmi körzet a hegység jól körülhatárolható három részéből a két zavartalanabb területen került kialakításra (északon, a Nagy-Milic környékén, valamint a hegység központi, háromhutai részén). A hegység további geológiai érdekességei a több helyen is előforduló nagy kiterjedésű kőgörgöttek, amelyek az andezit évezredes aprózódásával jöttek létre, és alakulnak manapság is. Több helyen találkozhat a látogató a szél és az eső által pusztított, alakított 'kőszobrokkal' is, amelyek közül a legszebbek nevet is kaptak (pl. a Rákóczi-kő). A Zempléni-hegység geológiailag a Kárpátok északi vonulatának belső karéjához tartozik. A Kárpátokat idézik a meredek gerincek, a mély szurdokszerű völgyek, és a vulkáni működés nyomán létrejött kúpsorok csakúgy, mint a máig hatalmas kiterjedésű, egybefüggő – majdnem kilencven százalékos borítottságot adó – erdők.



Havasi cincér
(*Rosalia alpina*)



Nagy Szarvasbogár
(*Lucanus cervus*)

A Zemplén uralkodó erdtípusai a gyertyános-tölgyesek, a bükk elegyes tölgyesek és a bükkösök. Az erdők között évszázados folyamatos kaszálásával és legeltetésével fenntartott hegyi kaszálók és üde rétek húzódnak. A vékonyabb termőrétegű területeken hárs-kőris-berkenye sziklaerdők élnek, míg a meredekebb, kitettebb részek fátlan társulásait sziklagyepek alkotják. Sajnos a hegység több pontján is viszonylag nagy területeket foglalnak el a telepített, tájidegen fenyvesek. A dús vegetáció alapja a Kárpátokat előlegező hűvös, csapadékos éghajlat, a vízjárta völgyaljakban több helyen is találkozhatunk zsombékos láprétekkel (pl. a Mogyoróstetőn), égerláp foltokkal, szépséges nyíres-bükkös elegyerdőkkel, tőzegmohalápokkal (a legszebbek a Kemence-patak völgyében húzódnak).

A középkori irtásrétek rendkívül értékes lágyszárú flóráját a több mint tíz kosborfaj, a réti kardvirág és a szibériai nőszirm fémjelzi. A nagy kiterjedésű erdőkben több körtikefaj, bogláros szellőrózsa, és ikrás fogasír virít. A nedvesebb részeken gyakran összefüggő párnát alkotnak a ritka korpafűfajok. A szűk völgyek, szurdokerdő-társulások és mocsárrétek lakója a ritka struccpáfrány, a gyapjúsás, a mocsári nőszőfű, a tőzegmohás lápokban tőzegpáfrány él. A sor ellenkező oldalát, a száraz sziklagyepeket a hegyi kötőrőfű, a magyar kőhúr jellemzi, a sziklákon szirti sziklaiternye virít.

Az állatvilág leggazdagabb részét természetesen a rovarok alkotják, gyakori a szarvasbogár, az orrszarvú bogár, és több nagy növésű futóbogár (pl. havasi cincér). A Zemplénben viszonylag gyakran látni az egyébként ritka, igen szép, csillogó mélykék színű kék meztelencsigát. A terület madárvilága a zavartalanságnak köszönhetően, igen értékes. A gyakori fekete harkályon, zöld küllőn, macskabaglyon túl, rendszeresen költ a császármadár és a fekete gólya is, a patak völgyekben több helyen fészkel a veszélyeztetett vízirigó. A védett ragadozómadarak közül a hegység belső, zárt erdősegeiben kerecsensólyom, uhu, parlagi- és szirti sas költ.

A hegység kultúr- és társadalomtörténeti értékei szintén nevezeteseek. A hegységben több helyen is előkerültek a jól pattintható obszidiánból készült kőkorszaki eszközök. A tájhoz kultúrájával és életformájával tökéletesen alkalmazkodott ember néprajzi értékei szinte minden településen felismerhetők (érdemes sorra látogatni Regécet, Háromhutát vagy Mogyoróskát). A népi kultúra értékei mellett a tájvédelmi körzet határához közel, a Hernád völgyében található Vizsoly, ahol a Károli Gáspár által fordított Bibliát nyomtatták. A hegység területén található a porcelángyártásról híres Hollóháza, ahol porcelánmúzeum avatja be az ide látogatót a gyártás titkaiba. Híresek a hegység Árpád-kori várai: a Füzéri vár, a Regéci Rákóczi vár, és a Boldogkői vár. A tájvédelmi körzet határától néhány kilométerre, a Bodrog partján, pedig a történelmi emlékekben gazdag Sárospatak várja a látogatót.



Tőzegpáfrány
(*Thelypteris palustris*)



Bogláros szellőrózsa
(*Anemone ranunculoides*)

Natura 2000 területek:

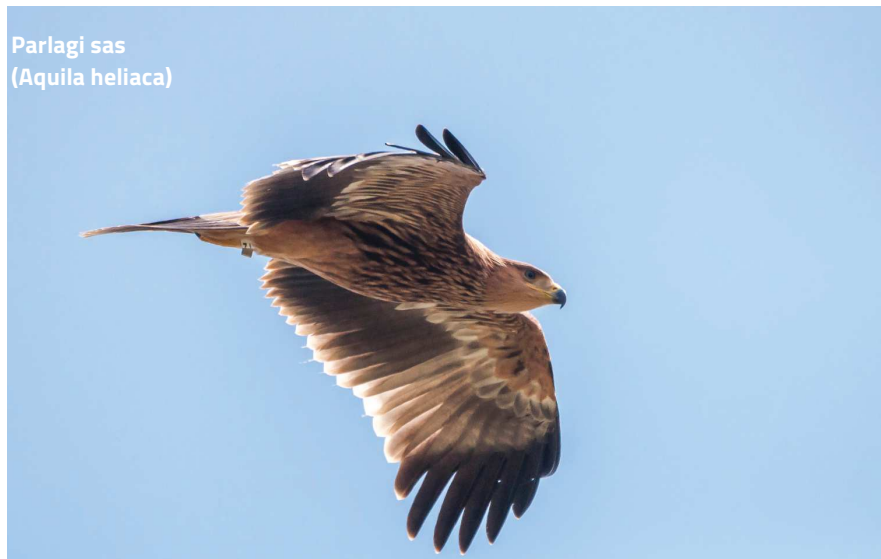
A Zempléni-hegység és a Szerencsi-dombság fontos ragadozómadár-élőhelyek. A ki-terjedt erdőségek megfelelő fészkelőhelyet nyújtanak, a közeli legelők, gyepek és mű-velt területek pedig táplálkozóhelyként szolgálnak.

Itt található Magyarország egyik legnagyobb parlagisas-költőállománya, a legnépe-sebb békászósas-állomány és csak itt költ ma szirti sas. Fekete gólyák szintén nagy számban költenek. A jellegzetes erdei fajok között felsorolhatjuk még az uráli baglyot.

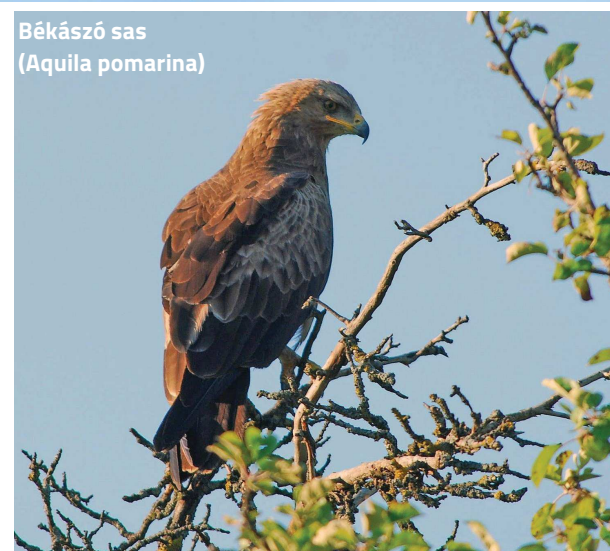
Ennek a fajnak a hazai költőállománya jórészt itt található. A fehérhátú fakopáncs is jellegzetes állandó madara a Zempléni erdőknek. A Hernád-völgy nemcsak a parlagi sasoknak, de más ragadozómadaraknak is fontos élőhelye, valamint fontos vonulási útvonal is. A terület részben védett, lombhullató erdők és szántók dominálják.



Parlagi sas
(*Aquila heliaca*)



Békászó sas
(*Aquila pomarina*)



A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon ta-lálható, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok ked-vező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvé-delmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biz-tosítása, valamint a jelölő fajok állományainak és költőhelyeinek rendszeres monitorozása.

A területhez kötődő legfontosabb európai közösségi jelen-tőségű madárfajok: fekete gólya (*Ciconia nigra*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), békászó sas (*Aquila pomarina*), parlagi sas (*Aquila heliaca*), szirti sas (*Aquila chrysaetos*), haris (*Crex crex*), uráli bagoly (*Strix uralensis*), hamvas küllő (*Picus canus*), fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) és közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*).

PÁLHÁZI ERDEI VASÚT

Károlyi István gróf munkája nyomán 1888-ban készült el a Zemplén mélyébe vezető erdei vasút a Kemence-patak völgyében, az ország egyik első erdei vasútként. A folyamatosan emelkedő, úgynevezett görpályarendszerű pályán csak fölfelé volt szükség a kocsik vontatásához lovakra, visszafelé a jellemzően fával megrakott kocsik – fékezők felügyelete mellett – már maguktól gurultak le a lejtőn. Bő tíz évi működés után került sor a pálya meghosszabbítására Rostalló felé, amelyhez a kőkapui Károlyi-kastély alatti sziklába alagutat vágtak. Ennél is jelentősebb esemény volt a vasút életében a Hegyközi Kisvasút átadása 1924-ben. Ezzel az ország legnagyobb kisvasúti hálózata jött létre, Füzérkomlóstól Sárospatakon és a balsai Tisza-hídon át, egészen Nyíregyházáig létesült közvetlen összeköttetés.

A rendszeres személyszállítás Kőkapu és Pálháza között 1954-ben indult. A kőkapui alagút boltozat nélküli déli kijárata, egykor elterjedt, mára hazánkban egyedülálló megoldás. A Hegyközi kisvasút 1980-as megszüntetésével a vasút elvesztette a kapcsolatát nemcsak az alföldi állomásokkal, de a MÁV országos hálózatával is. A visszaeső forgalom miatt rövidesen leálltak a szerelvények. A folyamatosan lejtő pályán csak fölfelé van szükség gépi vontatásra.

A csodálatos tájban kihasználatlanul rozsdásodó sínek képe szerencsére csak néhány évig volt látható, 1989-ben újra elindulhatott a forgalom Rostalló és az erdő szélén fekvő Pálháza-lpartelepek állomás között. A vasút sikere nyomán rövidesen sor kerülhetett a pálya meghosszabbítására Pálháza központjáig, az egykori Hegyközi Kisvasút egy rövid szakaszának újjáépítésével. Az első vonat ide 1996-ban érkezett. A vasutat jelenleg az Északerdő Zrt. üzemelteti. Menetrend szerint áprilistól októberig naponta három vonatpár közlekedik.



Különvonat lehetőség szerint legalább egy héttel előre bejelentve, az év minden napján igényelhető, a szerelvények maximális befogadóképessége 200 fő. A vonatok továbbítását az 1950-es években beszerzett C50 típusú, ötven lóerős dízelmozdonyok végzik. A forgalmas nyári hétvégéken jó szolgálatot tehetnének erősebb mozdonyok is, de a szűkös kőkapui alagúton nem férnek át a nagyobb járművek, így a hosszabb vonatokat két mozdonnyal továbbítják.

A zárt, fűthető személykocsik mellett nyáron a régi teherkocsiból házilag kialakított, nyitott személykocsikkal közlekednek a szerelvények. Az Északerdő Zrt. szakembereinek értő kezei között a csaknem ötven éves járműpark üzemeltetése hosszú távon is megoldott. Az Országos Kéktúra Kishután keresztezi a vasútvonalat, majd Makkoshotykáról Regéc felé tartva, az útvonal egyik leghosszabb, lakott területeket elkerülő szakaszának felénél, három kilométerre megközelíti Rostalló állomást.



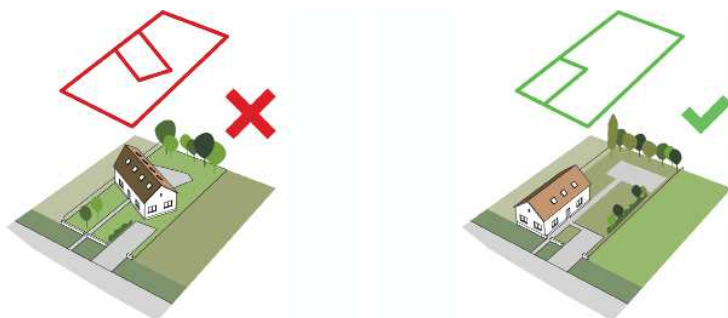
AJÁNLÁSOK: TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

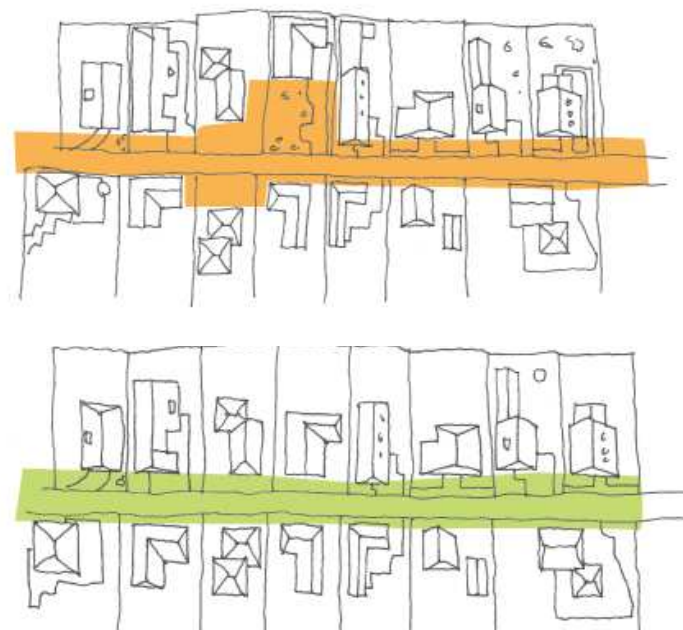
Arra a kérdésre, mitől szép egy lakóház, nem lehet egy mondatban válaszolni. Neves építészek és filozófusok a különféle megközelítések ellenére egyetértének azonban abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív, nem részrehajló. Szép az, ami érdek nélkül tetszik, mondja Kant. A szépség sokféle lehet. Borainkról sem mondhatjuk, hogy a vörösbor jó, a fehér nem. Tudva, hogy bizonyos alkalmakhoz, ételekhez jobban illik a vörös, mondhatjuk, hogy mi a rozét szeretjük. Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket. Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat, ne járjunk úgy, mint a borász, aki gyakorlatlanul túlkénezi borát.

TELEPÍTÉS

A településrészen oldalhatáron álló, merőleges elhelyezkedésűek a családi házak az utcáfronthoz viszonyítva. A kötelezően előírt és kialakult előkerti előírásoktól eltérni nem javasolt. A főépület mögött kialakítható a növényzettel határolt védett kert.



Javasolt az utcáfronttól egyenlő távolságra lévő épületek egységes nyugodt ritmusú képeinek alkalmazása.

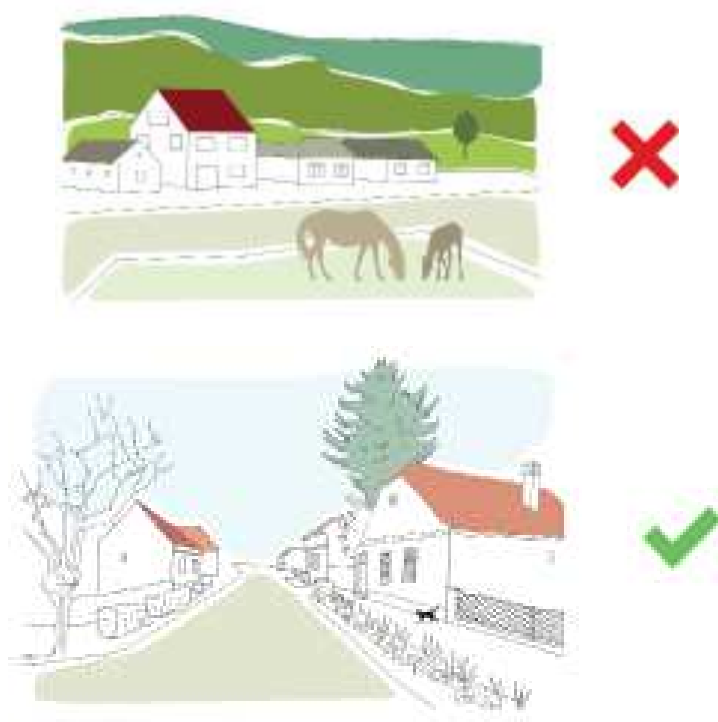


TEREPALAKÍTÁS

A településen a terepadottságok nem indokolják a terepalakítást, de amennyiben a terepviszonyok igénylik a terepre való illesztéskor megfelelően telepített, terepre ültetett épület alkalmazása.

MAGASSÁG

A lakóházak magassága különböző. Találkozni földszintes, tetőtér beépítéses, kétszintes épületekkel is. Magas tetős és lapos tetős kialakítású családi házakkal. A már meglévő lakóházak figyelembevételével kell az új családi házakat elhelyezni, tehát hasonló magassággal kell kialakítani, mint a környezetében lévő több ingatlant.



Javasolt az azonos magasságú épületek egyenletes utcaképének megalkotása. Az újonnan épülő épületeknek a meglévő magassághoz kell alkalmazkodniuk az egységesség érdekében.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Kishuta település központi részén a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos.

A meglévő lakóépületek közé telepíteni kívánt családi házaknak hasonló hajlásszöggel kell épülniük, mint a környezetében lévőké. Az utcaképbe a túl alacsony vagy a túl magas hajlásszöggel rendelkező épületek nem illenek bele.



Javasolt a meglévő épülethez való illeszkedés a tetőhajlásszög kiválasztása esetén.

TETŐFORMA

A településrészen a családi házak tetőformája egyszerű. Új házak építésénél figyelembe kell venni a szomszéd lakóépületek tetőformáját.

Ha egy kialakult nyeregtetős házból álló utcaképbe új lakóház épül, akkor oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú családi ház.

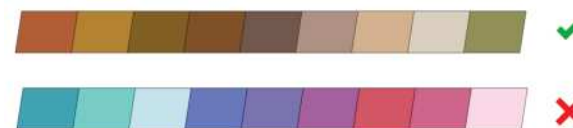
Ha egy kialakult sátoztetős házból álló utcaképbe új lakóház épül, akkor oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló sátoztetős tetőformájú családi ház.



Azonos tetőformájú épületek egyenletes utcaképet alkotnak. Az egységesség érdekében az újonnan épülő házaknak is hasonló tetőformával kell, hogy épüljenek.

ANYAGHASZNÁLAT (SZÍNEK)

Visszafogott illeszkedés, hasonló szín- és anyaghasználat jellemzi a családi házakat, a színvilág nem túl változatos, hagyományostól eltérő színekkel készült épületek is jellemzik. (pl., vörös cserépfedés, szürke palafedés, világos színű homlokzatoktól eltérő színek alkalmazása). Az új házak építésénél a meglévő épületek színvilágához illeszkedő anyaghasználat ajánlott. A kirívó és feltűnő színhasználat, a rikító színű fémlemezfedések és burkolatok nem elfogadhatóak.



A kirívó homlokzati színek alkalmazása nem ajánlott. A héjazat színének kiválasztása során az élénk színek alkalmazása nem javasolt, a hagyományos színeket (pl. vörös cserépfedés) válasszuk.

TORNÁCOK

A népi építészet egyik könnyen felismerhető jellegzetes eleme az oldalsó oszlopos tornác. Az új településrészen, Kishután ezeket a hagyományokat őrző épületek eltűnőben vannak. Ezek a terek készülhetnek az épület anyagából vagy fából. A tornác formájára, kialakítására számtalan példa kínálkozik. Az arányos tornácos épületek erősítik a község identitását és arculatát. E hagyományt az új családi ház kialakításánál, újszerű átgondolással tovább vihetjük új otthonunkba.

Az egyszerű faragatlan faoszlopos tornáctól kezdve sokféle anyagú, technikájú és formájú alakváltozatot lehet felmutatni. A faragatlan faoszlopos, fagerendás tornácok országos elterjedtségűek. A tornácok mennyezet része lehetett nyitott vagy különféle födémszerkezetek alkalmazásával zárt, fedett. Gyakori volt a sík tornácmennyezet vagy kolt, stukatúros kivitelben és a deszkamennyezet. A legfejlettebb árkádíves tornácoknál az egyes pillérállások mennyezetét leboltották. A tornácok lehettek teljesen nyitottak, előfordult, hogy az egyes oszlopokat, pilléreket könyöklő gerendával kötötték össze, de gyakori volt a könyöklő gerenda magasságáig a tornácot lécezéssel, deszkázattal ellátni. Nemritkán az oszlop- és pillérközöket könyöklő magasságig felfalazták, esetleg e mellvédszerű fal belső oldalán ülőpadkát alakítottak ki. A deszkázott vagy falazott mellvédű tornácra rostélyos, deszkás ajtókon, félajtókon lehetett bejutni.





AJTÓK, ABLAKOK

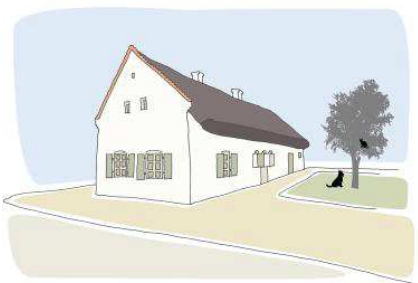
Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt. A megkülönböztetett településkarakter nyílászáróiban is eltérő képet mutat, mely sajátosság megőrzése a mi feladatunk is.

A hagyományos nyíláskialakítás a történeti településrészen jól megfigyelhető: két szárnyú, jellegzetesen két vagy három osztatú ablakok, utcai homlokzaton szimmetrikus kialakítással. A történeti településrészen hosszanti kialakítású, keskenyebbnek tűnő ablakokat figyelhetünk meg. Új ház építésekor érdemes körüljárni a környéket, és ihletet meríteni, hogy az otthonunk minél jobban bele tudjon simulni környezetébe, ezzel is gazdagítva az utcaképet.



HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Az épületek burkolásai, vakolatainak színezése egyre inkább kedvelt a tulajdonosok körében. Használat során ügyelni kell a végső összkép harmóniájára mind a lakóépület, és mind a környezet vonatkozásában. A túldíszített illetve túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét, ezután a tiszta, nyugodt településre zavaróan fog hatni. Egy jól megválasztott burkolat nem csak esztétikus, de az épületet is óvja a külső hatásoktól.



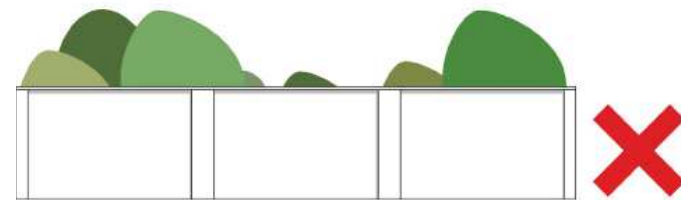
RÉSZLETEK

Házunk és kertünk találkozási pontjai folyton változó, gazdagodó élményt nyújtanak. Évről évre, évszokról évszakra más képet mutatnak. A növények az épületen egyrészt hangulatteremtő díszítőelemek, másrészt hatékony, természetes eszközei az energia-tudatos életmódnak – árnyékolnak!



KERÍTÉSEK, TÉRFALAK

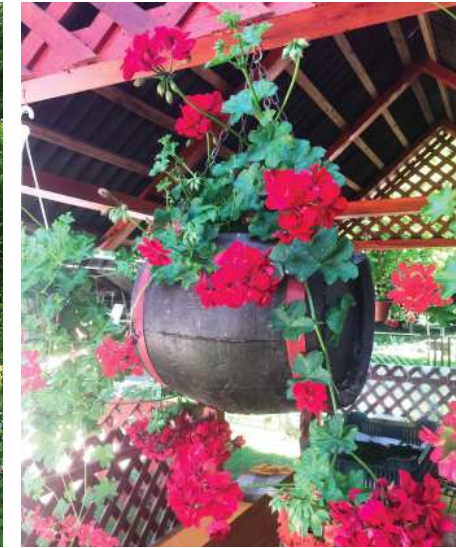
Házaink kiegészítő elemei a kerítések, lámpák, postaládák, korlátok, melyek alakítják a végső képet, hangulatot. Ha kellően odafigyelünk, kellően igényesen választunk ki és valósítunk meg, akkor jön létre a megfelelő összkép a lakóépületünkkel. Ezek a részek sűrűbben cserélt elemek, akár már egy új festék, új színhasználat során tudunk változtatni rajta.



KERTEK

A településkép megőrzése az elsődleges cél. Vegyük figyelembe a ház homlokzat kialakítását, a nyílászárók helyét, amikor az előkertbe cserjét vagy fát ültetünk. Takarjuk a kerti építményünket a növényekkel, hogy az épületünk jobban érvényesüljön. A meglévő fás szárú növényzetre a bővítések és felújítások során fokozottan ügyeljünk. Próbáljuk meg befolyásolni a növényzettel a ház méreteinek érzetét. Alacsony növényekkel a ház méretének növelését éreztetjük, a magas növényzettel csökkenthetjük. A természettel való közvetlen kapcsolatot a kertünk teremti meg. Változása gyors, hiszen évszokról-évszakra változik, megújul. A változatosan kialakított növényvilág alkalmazásával az élőlények számára új élettereket biztosítunk. Kishutára a rendszeresen gondozott kertek, porták a jellemzőek. A hátsó kert nem csak a kikapcsolódást, pihenést szolgálja, hanem gyümölcsöket, zöldségeket is termesztünk bennük.

A kert az épített környezet része. Ha harmonikusan van kialakítva, egységet alkot, szépségével kapcsolódik a lakóépülettel, akkor élhetővé tesszük saját környezetünket, ezzel közvetlen életterünk a szabadtérre kiterjesztett közege illeszkedő lesz nemcsak a településkép szépségének növelésére, de saját komfortérzetünknek is jót tesz. Elsődleges szempont, hogy a kertünk kialakítása az épület stílusához amennyire csak lehetséges illeszkedjen, alkalmazzunk kertépítészeti megoldásokat. A kert nem csak védelmi szerepet tölt be, hanem díszítő szándéka is legalább olyanira fontos. Gondozott, szép kertünkben nem csak magunk gyönyörködhetünk, hanem az éppen arra tévedők számára is jó benyomást keltethetünk, továbbá a település arculatához pozitívan járulunk hozzá. A növények telepítésekor érdemes olyan fajokat kiválasztani, amelyek nem csak virágjukkal, hanem a levelükkel is díszítenek, így csaknem minden évszakban színesítik udvarunkat.



UTCÁK

A településkép javításához sokszor nem szükséges nagy beavatkozás, a rendezettség érzésének elérése már fél siker. Látványos előrelépést jelent a közterületek karbantartása, megfelelő fenntartása, nem használt közterületi elemek elbontása, sérült elemek helyreállítása. A nyomvonalas elemek felfűzik a települést alkotó darabkáit, ezért fontos az egységes kialakítás elérése. A községen áthaladók leginkább ezeken a vonalakon haladva alakítják ki a településről alkotott véleményüket. Kiemelkedő figyelmet kell biztosítani az infrastruktúra elemeinek kiépítésére, a nyomvonalvezetés megválasztására, a felszín feletti és az alatti elemek tájba illesztésére.

Fasor telepítésekor ügyelni kell arra, hogy megfelelő távolságra helyezzük el őket. Fontos ismerni a végleges méretük elérésének adatait. A fajok kiválasztásánál ügyeljünk arra, hogy azok ne nőjenek bele a felsővezetékekbe, ne akadályozzák a biztonságos közlekedést. A jó fa kiválasztásánál később elkerülhető a megcsonkolt fák látványa. Fontos, hogy a felszín alatti vezetékek (víz, gáz, csatorna, elektromos áram, telefon és internet kábel) tervezésekor kialakításánál is gondoljunk a fák gyökereinek helyigényére. Különösen szabályos lesz a kép akkor, ha a fajon belül is annak egy fajtájával történik a fasor telepítés. A tömött, egyöntetű koronák sora (pl. vadgesztenye) igen ünnepélyes, tekintélyt parancsoló. Utcafásítás céljából a természeteshez közel álló, kúpos vagy tojásformák a legkedvezőbbek a fajtákból. Ne alkalmazzunk inváziós fajokat (amerikai kőris, nyugati ostorfa stb.).

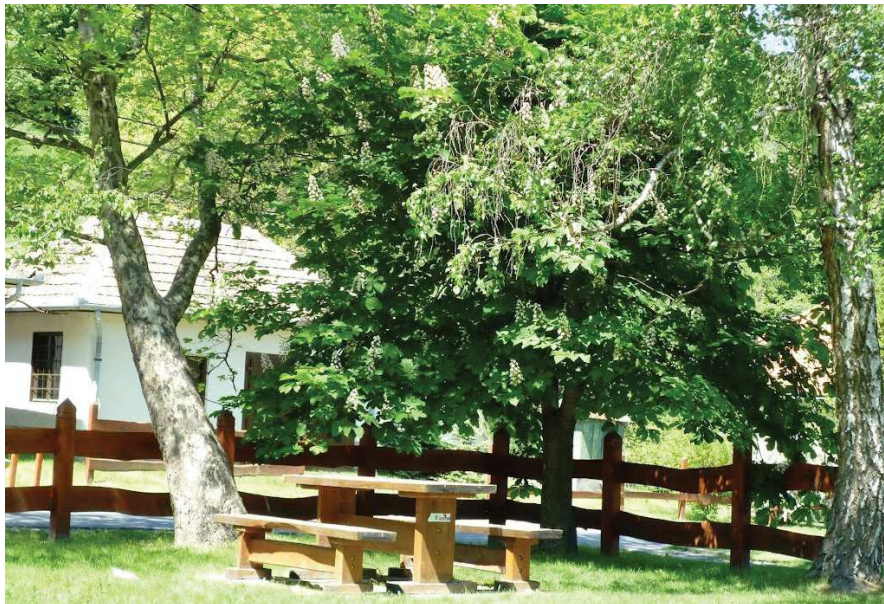
A járófelületek, burkolatok kialakítása során a tartósságra, a javíthatóságra és a vízáteresztésre, valamint az akadálymentesítésre egyaránt gondoljunk. Semleges színek javasoltak a burkolat kiválasztása során. A járófelületeket gondos tervezés során kerüljenek kialakításra, hiszen azoknak illeszkedniük kell a zöldfelületek szegélyeihez és a kerítések lábazataihoz. Az utcakertek teremtenek kapcsolatot a magántelkek és a közterületek között, melyeket a helyi lakosok gyakran alakítják, gondozzák saját belátásuk szerint. Egyéni megoldások során ügyeljünk arra, hogy azok illeszkedjenek, egységet alkossanak a már meglévő előkertekkel és a szomszédok utcakertjével. Kerüljük a szemmagasságban takaró növények alkalmazását, legfőképpen a kereszteződésekben, utóbbinál a gépkocsiban ülők szabadkilátást se akadályozzuk növényekkel. Telepítsünk max. 50-80 cm magasságokig növényeket.



KÖZPARKOK, KÖZKERTEK

A település azon találkozási pontjai ahol a természethez kapcsolódva, szabadban élhetjük meg a helyi közösséghez való hovatartozásunkat, a közösségi szabadterek. Megjelenésük fokozottan fontos, mivel ezeken a helyeken hosszabban tartózkodunk, ezért ezek a teresedések tervezését szakemberek végzik. A nem megfelelően kialakított tér használata a környezet gyors romlásához vezet. Egy-egy tér kialakításánál fontos felmérni a használók várható szokásait, számukat, a használni kívánt időszakot és jellegét. A tevékenységekhez és a közlekedéshez megfelelő számú és minőségű tereket szükséges biztosítani. A növényfajok megválasztása és ültetése során azok térigényét is figyelembe kell venni, számolva növekedésükkel, egymásra árnyékolásukkal.





AJÁNLÁSOK: BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

Tanyák, majorok építésénél biztosítani kell a tájba illesztést megfelelő, lehetőleg pavilonos (nem tömbösített) telepítési koncepcióval, természetes tájba illő anyaghasználat, egyszerű építészeti tömegformálással, magastetős kialakítással, a területen jellemző természetes anyagú fedési móddal. Kerítések szükségessége esetén természetes, lehetőleg faanyagú megoldások a kedvezőek, fonott vagy egyéb természetes anyagú, illetve fa betétmezőkkel.

Meg kell ismerni és be kell tartani a védett területekre vonatkozó kezelési tervét, területi ajánlásait. Valamennyi alkalmazott eszközzel törekedni kell a tájkarakter megőrzésére, a növény-, és állatvilág indokolt védelmére, zavarásának, megváltoztatásának elkerülésére.

Kishuta település jelentős nagyságú külterületi termőföldjei hagyományosan szántóterületként, gyümölcsösként hasznosítottak. Erre vonatkozóan a következő ajánlások érvényesek:

- A talaj, mint a növényzet egyik alapvető élettere, a legfontosabb természeti erőforrások közé tartozik, melynek védelme különösen fontos Magyarországon, mivel az ország területének kb. 50%-án szántóföldi művelés folyik. A mezőgazdasági művelés alatt álló területeken az intenzív talajművelés igen súlyos talajerózióhoz, talajtömörödéshez, a biodiverzitás csökkenéséhez, valamint a bemosódott növényvédőszerkeg által a felszíni, felszín alatti vizek szennyeződéséhez vezethet.
- Olyan talajkímélő művelési módokat kell alkalmazni, amelyek a talaj erózió és defláció elleni védelmét, a talajszerkezet és -nedvesség megőrzését, a talaj szervesanyag tartalmának növelését, a talajélet védelmét célozzák meg. A talajerózió és a különböző művelési rendszerek összefüggéseit vizsgáló kutatási eredmények alapján elmondható, hogy a kímélő művelés világszerte hozzájárult a talajerózió csökkenéséhez.
- A természetközeli élőhelyek szomszédságában a természetvédelmi érdekeket szem előtt tartó hagyományos művelési módok, gazdálkodási formák részesítendők előnyben. A mezőgazdasági szennyező források mennyiségét csökkentve hozzájárulhatunk a természetközeli élőhelyek megővéséhez.
- A helyi tájhasználatra jellemző művelési ágak megtartására és fejlesztésére, a hagyományos tájszerkezet megőrzésére, illetve visszaállítására kell törekedni.

Általánosságban elmondható, hogy a természeti állapot megőrzésére, illetve javítására kell törekedni. Ösztönözni kell a hagyományos növényi kultúrák termesztését, valamint a biogazdálkodás megteremtését.



Általánosságban elmondható, hogy a természeti állapot megőrzésére, illetve javítására kell törekedni.

Ösztönözni kell a hagyományos növényi kultúrák termesztését, valamint a biogazdálkodás megteremtését.

A település külterületén, valamint a belterület határán a deflációra hajlamos homoktalajok megkötésére védőfásítás telepítése javasolt őshonos fafajok alkalmazásával, melyek jól bírják a szélsőséges időjárási viszonyokat (nyár, nyírfafajok, fűzfélék, kocsányos tölgyek). A defláció és az erózió okozta káros hatások mérsékléséhez, megszüntetéséhez elsődleges a paragon hagyott, kopár területek felszámolása és a művelésbe való bevonásuk.

Az idegenhonos invazív növényfajok, mint pl. a selyemkóró, aranyvessző fajok, bálványfa kiszorítják a természetes vegetáció elemeit, veszélyeztetik az őshonos fajok fennmaradását, ezért terjedésüket minél előbb meg kell állítani, állományaikat vissza kell szorítani a rendelkezésre álló eszközökkel (kaszálás, vegyszeres kezelés stb.).

Az állattartó telepek létesítése, korszerűsítése mellett, támogatandó a felhagyott állattartó telepek felújítása és üzembe helyezése.



JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

Ahhoz, hogy tudjuk, kik vagyunk és hova tartunk az életünkben, elengedhetetlen a múltunk ismerete és hagyományaink tisztelete, ápolása. Ezt a gondolatot az élet minden területén alkalmazhatjuk, így az építészetben is. Lehetőségeinkhez képest törekedjünk arra, hogy a hagyományos építészeti elemeket, motívumokat megőrizzük, és tovább örökítsük az elkövetkezendő nemzedék számára. A jól kitalált egyszerű, de igényesen, szépen kivitelezett részletek gazdagítják épületeinket. Egy-egy jól megválasztott anyag vagy burkolat ötletes felhasználása, egy eresz, vagy tetőcsatlakozás, párkány részlet jó minőségben elkészítve díszítőelemként is felfogható. Az apró részletek határozzák meg egy épület végső karakterét, ezért figyeljünk oda a kivitelezés során mit és hogyan akarunk megmutatni egyedi elképzelésinkből a világ számára.

Jelen épületeken a homlokzat színárnyalatai tökéletes összhangban vannak a település kulturájának kiemelésével. Egységet képeznek a tájértékkel és beleillenek az utcaképbe. Figyelembe kell vennünk, a jobb alsó épület esetében, hogy felújított lakóépületekről van szó. Kiemelkedő, hogy a felújítás során a népies jelleget az épületnek meghagyták. Egyben az is említésre méltó, hogy a természetes anyaghasználat mennyire összhangban van az épületekkel.



Javaslatok:

- Tetősíkban tökéletesen illeszkedő napelemek, színben, felületben is a lehető legkevésbé feltűnő megoldás.
- Jó megoldás lehet, a főépület megjelenést eredeti, tiszta mivoltában meghagyva, a napelemek az épület mögötti melléképületen kerüljenek elhelyezésre.
- A parabola antenna a lehető legeldugottabb helyen kerüljön elhelyezésre, például a kémény mögött kevésbé látható.
- A kémények épp úgy az épülethez tartoznak, mint a többi szerkezet, ne feledkezzünk hát el annak megtervezéséről! Figyeljük meg a környék kéményépítési hagyományait, ne használjunk tájidegen elemeket.
- A klíma kültéri egységet rejtett kialakítással, vagy a főépület mögött javasoljuk elhelyezni.
- Az épületek felújítása során komplex felújításra törekedjünk, tehát a homlokzat burkolással egy időben javasolt a nyílászáró csere és a tetőhéjazat cseréje is.



KITEKINTÉS – NÉHÁNY JÓ PÉLDA HELYBEN ALKALMAZHATÓ SAJÁTOS ÉPÜLETRE, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETRE

Jelen munkarészben olyan épületekre, épületrészekre láthatunk jó példákat, melyek a település jövőképeének kialakítása során lehetnek meghatározóak. A településen bizonyos részein van lehetőség a mai kortárs, modern építészeti elemeivel felruházott lakóépületek elhelyezésre.

Fontos azonban, hogy új házunk tervezésekor vegyük figyelembe környezetünket. Figyeljünk a telkünket körvevő lakóépületek magasságra, tetőformájára, telepítésére. Azonos magasság, formavilág megtartása mellett alkalmazhatunk olyan modern épületmegoldásokat, melyek modern külsővel ruházzák fel épületünket.

Jelen épületeken alkalmazott homlokzati anyagok, a kert felé néző hátsóterasz és az egyedi homlokzatkialakítás jó példaként szolgálhat a modern, letisztult építészetet kedvelők számára.



Napjainkban sok szó és politikai nyilatkozat hangzik el a falu, a vidék gazdasági, társadalmi felemelésének szükségességéről. Szándék és ígérek vannak a gazdasági támogatásra, a biztonságos élet megteremtésére, a hagyományok megbecsülésére. A falu problémái e területeken égetően sürgős beavatkozásokat követelnek. Így remény van arra – ha ez a remény egyelőre nélküli is a megvalósítás biztosítékait – de remény van arra, hogy a falu visszanyeri évezredek küldetését, ami a föld megtartása és megművelése; a falu visszaveszi nemzetmegtartó képességét, ami az ország számára népesedési és szellemi aranytartalék; és a falu újratekinti hagyományait, ami egészséges közösségeket jelent a hit, az önérték és az összetartozás érzésének újraépítésével. Ha a reményt valami isteni lélekerősítéssel határozott céllá lehet erősíteni, akkor a fejlődés a vidék természetes gazdálkodásának újraépítésével kezdődik. Majd a sorvadó falvak újranevelésével folytatódik, s nem utolsó sorban a közösségek, a falukosság szellemi, szakrális, kulturális egyesítésével válhat teljessé.



Javasoljuk a felújítások terén a helyi elit irányításával az épületek pusztá karbantartása egy olyan szociális program lehetne, amely néhol már elindult (például Terény erre ragyogó példa, vagy a Tolna megyei Závod). Egy-egy helyi vezető, építész, értelmiségi a falufejlesztést arra építi fel, hogy „dolgozzunk a házán”. Ez régen természetes volt, de most újra fel kell hívni rá az emberek figyelmét. Ha nincsen más munka, a házakon és a házak körül mindig akad tennivaló.

JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

A település arculatának kialakításában nagy szerepe van az utcák megjelenésének, küllemének is. Az utcaképet nagymértékben meghatározza a hirdetőtáblák, reklámfelületek megjelenésének módja. Ezeknek a tábláknak a célja elsősorban a figyelemfelkeltés, ezért sokszor élénk színekkel vagy túlzottan nagyméretű táblák kihelyezésével próbálják ezt elérni. Az információ közlését kreatív módon, a környezethez jobban illeszkedve is megtehetjük.

A település központi részein a reklámhordozók kihelyezésekor törekedjünk arra, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához, színeihez. A település egyéb területein csak a szabályozás szerinti reklámhordozó helyezhető el, itt szintén elengedhetetlen a megfelelő anyaghasználat. Az egységesen megtervezett tájékoztató táblák a település arculatának pozitív megjelenését segítik. Az egyedien kialakított, fa faragot oszlopokon álló hirdetőtáblák, üdvözlőtáblák feldobják a településképet.

Pozitív példák, egyedi ötlet alapján megvalósított utcanév táblák, házszámok, melyek feldobják az épület homlokzatát.



A természetes anyaghasználat kiemelkedő a településen.





A természetes anyaghasználat kiemelkedő a településen.



IMPRESSZUM

KISHUTA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

korjegyzo@kishutakorjegyzoseg.hu
3994. Kishuta, Kossuth Lajos út 51. szám
Telefon: 06-47-570-037
Polgármester: Kurtos Sándor
korjegyzo@kishutakorjegyzoseg.hu
Főépítész: Dudás Ede István
dudas.ede1@t-online.hu

SZERKESZTETTE: NYÍRSÉGTERV KFT.: Dudás Ede István, Feketéné Varga Emese
SZÖVEG: NYÍRSÉGTERV KFT.: Dudás Ede István, Feketéné Varga Emese
FOTÓ: NYÍRSÉGTERV KFT.: Dudás Ede István, Dudás Mariann
BORÍTÓ: NYÍRSÉGTERV KFT.: Dudás Ede István
GRAFIKAI TERVEZÉS: NYÍRSÉGTERV KFT.: Dudás Ede István, Dudás Mariann, Feketéné Varga Emese
BETŰTÍPUS: Titillium

Készült Magyarország kormánya megbízásából a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan.

Építészeti útmutató ábrái: LECHNER Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft.

A kézikönyvben felhasználásra került a

- Wikipédia honlapján megtalálható szövegrészek a településről,
- Magyarországhely minta arculati kézikönyv egyes szövegbetétjei,
- Természetjáró magazin: Turista honlapján megtalálható szövegrészek: <http://www.turistamagazin.hu/utazas-a-zemplen-szivebe-a-palhazi-erdei-vasut.html>,
- Aggteleki Nemzeti Park honlapján megtalálható szövegrészek: <http://anp.nemzetipark.gov.hu/zempleni-tajvedelmi-korzet>,
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület szövegrészek: <http://www.mme.hu/natura-2000-teruletek/hubn10007>

Kishuta, 2017.

